

1. ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κ. Θεοτόκη: «Ο Κατάδικος»
(Κ.Ν.Α. Β΄ Λυκείου, σσ. 218-223)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ποια από τα παρακάτω στοιχεία θεωρείτε ότι χαρακτηρίζουν την αφηγηματική τέχνη του Κ. Θεοτόκη:
  - α) Λυρισμός
  - β) Ισορροπία αφήγησης - διαλόγου
  - γ) Ρεαλισμός στους διαλόγους
  - δ) Υπερρεαλιστικές εικόνες
  - ε) Συμβολισμός
  - στ) Ακριβολογία
  - ζ) Ψυχογραφικές περιγραφές

Να απαντήσετε βάζοντας σε κύκλο τα γράμματα που αντιστοιχούν στις σωστές απαντήσεις παραπέμποντας, όπου είναι δυνατόν, σε σχετικά χωρία από το απόσπασμα.
2. Ποιος είναι ο Τουρκόγιαννος; Ποιες πληροφορίες μας δίνονται γι' αυτόν ήδη από το όνομά του;
3. Να δώσετε μια σύντομη περιγραφή της κοινωνίας στην οποία ο Κ. Θεοτόκης τοποθετεί την ιστορία του.
4. Ο Κ. Θεοτόκης «ανήκε στους λίγους και πρώτους εκπροσώπους της σοσιαλιστικής ιδέας στην εποχή του»¹. Πιστεύετε ότι η στάση ζωής του Τουρκόγιαννου συνδέεται ως ένα βαθμό, με τους κοινωνικοπολιτικούς προσανατολισμούς του συγγραφέα;

---

¹ Νούτσος Π., «Το Σοσιαλιστικόν Κέντρον» και ο «Σοσιαλιστικός Όμιλος» Κέρκυρας, «Η περίπτωση του Κ. Θεοτόκη», π. Πόρφυρας, Σεπτέμβριος 1991, σ. 251.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ποια είναι τα βασικά πρόσωπα του αποσπάσματος;
2. Πώς οριοθετείται ο χώρος και ο χρόνος της συνάντησης των δύο πρωταγωνιστών;
3. Πώς προετοιμάζεται και πώς κλιμακώνεται η συνάντηση Πέπονα - Τουρκόγιαννου;
4. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του Τουρκόγιαννου;
5. Ποια είναι τα πρόσωπα του έργου; Ποιος είναι ο ρόλος τους στο κείμενο (ιδιαίτερα του επιζωήτη);
6. Ποιες αφηγηματικές τεχνικές χρησιμοποιούνται στο απόσπασμα;
7. Με ποια εκφραστικά μέσα κορυφώνει ο συγγραφέας τη δραματική ένταση;
8. «Ο Θεοτόκης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί δημοτικιστής. Σ' όλο το έργο του εφαρμόζει συνειδητά και με απόλυτη συνέπεια τις αρχές του δημοτικισμού που συνίσταται κυρίως στον εξοστρακισμό κάθε λόγιας λέξης ή σύνταξης και στη χρήση της ομιλούμενης νεοελληνικής ανάμικτης με τύπους του κερκυραϊκού ιδιώματος»². Πιστεύετε ότι το συγκεκριμένο απόσπασμα επιβεβαιώνει την παραπάνω άποψη; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας παραθέτοντας και σχετικές φράσεις του κειμένου.
9. Ο «Κατάδικος» θεωρείται ηθογραφικό αφήγημα με κοινωνικό προσανατολισμό. Ποια στοιχεία του κειμένου επαληθεύουν αυτή την άποψη;

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Να αποδώσετε περιληπτικά την υπόθεση του αποσπάσματος.
2. Να παρατηρήσετε τη σκηνή της συνάντησης Τουρκόγιαννου και Πέπονα. Ποια από τα στοιχεία της συμπεριφοράς τους προδίδουν την ψυχολογική τους κατάσταση;

---

² Καρβέλης Τ., «Κωνσταντίνος Θεοτόκης - Κωνσταντίνος Χατζόπουλος: Συγκριτική επισκόπηση του έργου τους», π. *Πόρφυρας*, Σεπτέμβριος 1991, σ. 268.

3. Να σχολιάσετε τη φράση: «- *Μεγάλος δε βαστάχτηκες ως το τέλος!*»
4. α) Να περιγράψετε τις ψυχολογικές μεταπτώσεις του Πέπονα.
β) Γιατί αναγκάζεται τελικά να ομολογήσει την ενοχή του;
5. «*Και πού να πάω; είπε ο Τουρκόγιαννος αναστενάζοντας. Εγώ ένας ορφανός άνθρωπος; ..... δεν θέλω τη χάρη κι εδώ θα πεθάνω, γιατί πονεμένες ψυχές ζητούν παρηγοριά στη μετάνοια!*» Πώς αντιλαμβάνεστε το απόσπασμα; Να το σχολιάσετε και να το αναπτύξετε σύντομα.
6. Πώς ερμηνεύετε την τελική στάση του Τουρκόγιαννου: είναι σκόπιμη ή αυθόρμητη επιλογή;
7. Ο Τουρκόγιαννος έχει χαρακτηριστεί «*ως παράδοξος απόστολος του καλού*».³ Πώς αποδεικνύεται η παραδοξότητα της καλοσύνης του; Να αναπτύξετε σύντομα την απάντησή σας.
8. Πιστεύετε ότι η υπερβολική καλοσύνη του Τουρκόγιαννου τον εξιδανικεύει ως χαρακτήρα;⁴
9. Ποιων ηθικών θεωριών τις θέσεις απηχεί η στάση ζωής που επιλέγει ο Τουρκόγιαννος;
10. α) Ποιοι ανθρώπινοι τύποι εκφράζονται στο πρόσωπο του Πέπονα και του Τουρκόγιαννου;
β) Ποιους κόσμους εκπροσωπεί ο καθένας τους;
11. Οι δύο κεντρικοί ήρωες διαφέρουν κυρίως ηθικά. Σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο επηρεάζει αυτό την εξέλιξη της πλοκής;
12. Να σχολιάσετε τον τίτλο του αφηγήματος, ερευνώντας με ποιον από τους δύο βασικούς πρωταγωνιστές του έργου συνδέεται καλύτερα;

---

³ Χάρης Π., Έλληνες Πεζογράφοι, τ. Ε', εκδ. Εστία, Αθήνα 1976, σ. 24.

⁴ Πολίτης Λ., *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, σ. 259.

2.4. Σχολιασμός αδίδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Γ. Βιζυηνός, «Ποίος ήταν ο φονεύς του αδελφού μου;»⁵

«- Να κουρευούνται! Είπεν η μήτηρ μου, βλέπουσα προς αυτόν μετ' οίκτου. - Τον έκαμαν άγιον! Αφ' ότου ετρελάθηκε τον έκαμαν άγιον. Και του φιλούν το χέρι, και του φέρνουν φαγητά, και του φέρνουν ρούχα, και θέλουν να τον πάρουν εις του καϋμακάμη το σπίτι. Μα εκείνος δεν τρώγει παρά ξερό ψωμί, δεν φορεί παρά αυτά που βλέπεις, και κοιμάται κατά γης μέσ' στην αχυρώνα. Και δεν θέλει να φύγη από κοντά μου ό,τι κι' αν του κάμουν. Μόνον 'σαν τον στενοχωρήσουν πάρα πολύ, μόνο 'σαν ταραχθή, βγάζει μία παράξενη φωνή - Για τον Θεό, Σουλτάνε μου, να μην το μάθη η κοκκώνα!- Άλλο απ' αυτό δεν ηξεύρει τίποτε! Ο αρίσκος⁶ ο Κιαμήλης!»

(απόσπασμα)

1. Να συγκρίνετε τη στάση αυτοτιμωρίας του Κιαμήλη μ' αυτή του Τουρκόγιαννου.
2. Ο Κιαμήλης και ο Τουρκόγιαννος αντιμετωπίζονται από τις τοπικές κοινωνίες σαν άγιοι. Πιστεύετε ότι θα συνέβαινε κάτι τέτοιο στην εποχή μας;

---

⁵ Βιζυηνός Γ., *Ποίος ήταν ο φονεύς του αδελφού μου;* εκδ. επικαιρότητα Αθήνα 1998, σ. 80. Ο φονιάς του αδελφού του Βιζυηνού, του πρωτότοκου Χρηστάκη, ήταν ο Τούρκος Κιαμήλης, τον οποίο είχε επί μήνες περιθάλλει στο σπίτι τους η μητέρα του Βιζυηνού και του οποίου έτσι έσωσε τη ζωή, αγνοώντας ως το τέλος της θλιβερής ιστορίας ότι αυτός ήταν που σκότωσε το γιο της. Ο Χρηστάκης ανέλαβε κάποια στιγμή να μεταφέρει το ταχυδρομείο στα μέρη που ζούσαν, κι από φριχτό λάθος του Κιαμήλη δολοφονήθηκε, από ομοιότητα προς τον προκάτοχό του ταχυδρόμο, πέφτοντας θύμα αντεκδίκησης, χωρίς να φταίει σε τίποτε.

⁶ αρίσκος: καημένος

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Ο Τουρκόγιαννος εμφανίζει πολλά θετικά στοιχεία στη συμπεριφορά του. Πιστεύετε ότι θα μπορούσε να λειτουργεί ως πρότυπο για τους άλλους; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
2. Ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι έκαναν τον Τουρκόγιαννο να αποδεχθεί την ενοχή για ένα έγκλημα που δε διέπραξε;
3. Πώς κρίνετε την όλη συμπεριφορά του Πέπονα; Πιστεύετε ότι τον εξιλεώνει η τελική του στάση στη φυλακή;
4. Ποια από τα στοιχεία του αποσπάσματος σας δίνουν την εντύπωση ότι παρακολουθείτε θεατρική παράσταση;
5. Πώς κορυφώνεται η πλοκή στο παραπάνω απόσπασμα; Να απαντήσετε παρακολουθώντας τις ψυχολογικές μεταπτώσεις, τα διλήμματα και τις συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν οι δύο κεντρικοί ήρωες.
6. Ήταν, κατά την άποψη σας, αναμενόμενο αυτό το τέλος του αποσπάσματος; Θα προτείνατε εσείς κάποια άλλη έκβαση;
7. Πώς θα αντιδρούσε σήμερα ένας κατάδικος στη θέση του Τουρκόγιαννου;
8. Μια ιστορία σαν αυτή που παρουσιάζεται στον «Κατάδικο» θα μπορούσε να συμβεί και σήμερα; Να απαντήσετε λαμβάνοντας υπόψη σας διάφορες παραμέτρους, όπως π.χ. την αλλαγή στις σχέσεις των δύο φύλων, στις νοοτροπίες, στα ήθη, στο Δίκαιο και στις ανθρώπινες σχέσεις γενικότερα.
9. Ποια στοιχεία από τον «Κατάδικο» σας μεταφέρουν στο κλίμα αρχαίας τραγωδίας;

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Αφού διαβάσετε ολόκληρο το μυθιστόρημα του Κ. Θεοτόκη «Ο Κατάδικος», να παρουσιάσετε την υπόθεσή του σε ένα κείμενο περίπου 300 λέξεων.
2. Αφού διαβάσετε αποσπάσματα και από άλλα έργα του Κ. Θεοτόκη⁷, να παρουσιάσετε σε ένα κείμενο 500 λέξεων περίπου μερικούς από τους χαρακτήρες και τα θέματα που πραγματεύεται συνήθως ο συγγραφέας.
3. Πιστεύετε ότι η καρτερικότητα και η καλοσύνη που χαρακτηρίζουν τον Τουρκόγιαννο θα μπορούσαν ως στάσεις ζωής να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων; Να αναπτύξετε την άποψή σας σε ένα κείμενο 600 λέξεων περίπου.
4. Να παρουσιάσετε στην τάξη σας το τελευταίο κεφάλαιο του Κατάδικου ανεβάζοντας μια μικρή θεατρική παράσταση.
5. Πιστεύετε ότι η στάση του Πέποννα απηχεί ως ένα βαθμό τις θεωρίες του Υπερανθρώπου του Νίτσε, από τις οποίες είχε άλλωστε επηρεαστεί και ο Κ. Θεοτόκης; Να απαντήσετε, αφού προηγουμένως ενημερωθείτε σχετικά με την παραπάνω θεωρία, γράφοντας ένα κείμενο 300 λέξεων περίπου και παραπέμποντας στα σημεία του κειμένου που θα μπορούσαν να στηρίζουν την άποψή σας.
6. *«... Παρά τον ηθογραφικό κατακλυσμό της σύγχρονης πεζογραφίας... ο Κ. Θεοτόκης μπόρεσε να ρίξει φως στις συνθήκες μέσα στις οποίες ζούσαν οι άνθρωποι του χωριού και ειδικότερα οι γυναίκες, που καταδυναστεύονταν από ένα ασφυκτικό αγροτικό περιβάλλον και ένα κοινωνικοοικονομικό σύστημα, όπου το χρήμα και το συμφέρον διαστρεβλώνουν και αλλοιώνουν τους χαρακτήρες. Σκοπός του έργου του, που τον υπηρέτησε με ζήλο, ήταν να δείξει τις πληγές, να αναταράξει τις συνειδήσεις κι όχι να τις εφησυχάσει...»⁸* Στηριζόμενοι στο παραπάνω απόσπασμα να περιγράψετε σε ένα κείμενο 300 λέξεων περίπου, την κοινωνία στην οποία διεξάγεται η ιστορία του Τουρκόγιαννου. Η περιγραφή σας μπορεί να κινηθεί στην παρουσίαση εξωτερικών και ηθογραφικών στοιχείων, στην παρουσίαση συμπεριφορών, σχέσεων, καθημερινής ζωής, κοινωνικών δομών και κανόνων, στοιχείων κοινωνικού ελέγχου κ.λπ. και να υποστηριχθεί από εικόνες ζωγραφικών έργων.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ολιγόλεπτη γραπτή δοκιμασία

⁷ π.χ. *Η ζωή και ο θάνατος του Καραβέλα, Πίστομα, Η τιμή και το χρήμα, Οι σκλάβοι στα δεσμά τους.*

(15 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....

ΤΑΞΗ: ..... ΤΜΗΜΑ: .....

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Κ. Θεοτόκης, «Ο Κατάδικος»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ: .....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Πώς οριοθετείται ο χώρος και ο χρόνος της συνάντησης των Τουρκόγιαννου και Πέπονα;

.....
.....

Μονάδες 5

2. Ποιοι ανθρώπινοι τύποι εκπροσωπούνται από τον Τουρκόγιαννο και τον Πέπονα;

.....
.....

Μονάδες 5

3. Ποιες αφηγηματικές τεχνικές χρησιμοποιεί ο συγγραφέας;

.....
.....

Μονάδες 3

4. Ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι έκαναν τον Τουρκόγιαννο να αποδεχθεί την ενοχή για ένα έγκλημα που δεν έκανε; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....
.....

Μονάδες 7

---

⁸ Καρβέλης Γ., όπ. π., σελ. 275.